

การพัฒนาแผนชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง บ้านสันลมจอย ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

Community Development Planning According to Sufficiency Economy Concept of Baan San Lom Joy, Suthep Sub-District, Muang, Chiangmai

นิสรา จันทร์เจริญสุข* ประภาพร หัสสร้างสี และรัตน์ พงศ์วิริทธิ์ร
Nisara Janjaroensuk*, Prapaphorn Hassarangsri and Ratthnan Pongwiritthon

คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาควิชาฯ เชียงใหม่

Abstract

This research aims to study opinion, find the guidelines and create member participation in community development plan of Baan San Lom Joy, Suthep sub-district, Muang, Chiang Mai. This research is applied research. The sample of the research is village members and leaders of Baan San Lom Joy, Suthep sub-district, Muang, Chiang Mai total 229 samples. Research tools are including questionnaire, observation, interviewing, and group discussion with village leaders. The statistic use to analyze the information is descriptive statistics which including percentage and mean. Result of the research found out that opinion of the community members and leaders towards community plan to develop the village and also project and activity of sufficiency economy in each aspect is in medium level. The guidelines, for community members to participate community development plan according to the sufficiency economy concept, are focusing on 1.) Community leaders should encourage the village member to empower the community and earnestness by creating the love and unity of community. As well as create the faith towards leaders and group of leaders to achieve the exchange of ideas on the basis of culture, traditional, way of life and local knowledge. And 2.) Create community immunity by use the concept of self-reliance, focus on the moderate, and be reasonable. The leader should encourage community members to follow the community plan according to sufficiency economy to create the sustainable, balance and continuously developing.

Keywords: sufficiency economy (เศรษฐกิจพอเพียง); community development (แผนพัฒนาชุมชน)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นและค้นหาแนวทางและสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแผนชุมชน หมู่บ้านสันลมจอย ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยประยุกต์ กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนและผู้นำชุมชนหมู่บ้านสันลมจอย ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 229 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสอบถาม การสังเกต การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มผู้นำชุมชน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วยสถิติเชิงพรรณนา โดยใช้ค่าสถิติร้อยละและค่าเฉลี่ย ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อแผนชุมชนใน

* ผู้เขียนที่ให้การติดต่อ

E-mail address: nisara2600@hotmail.com

การพัฒนาหมู่บ้าน โครงการและกิจกรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งแนวทางและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแผนชุมชนของหมู่บ้านตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะต้องมุ่งเน้น 1) ผู้นำชุมชนจะต้องทำหน้าที่สร้างพลังชุมชน ความตั้งใจจริง โดยสร้างความรักความสามัคคีของคนในชุมชนและความเชื่อมั่นศรัทธาที่ต่อผู้นำและกลุ่มผู้นำ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้านความคิด บนพื้นฐานของวัฒนธรรม ประเพณีวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 2) สร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชน โดยใช้หลักตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ยึดหลักความพอดีพอประมาณ มีเหตุผล โดยผลักดันให้ชุมชนปฏิบัติตามแผนของชุมชน ซึ่งยึดถือแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแผนชุมชนที่สร้างความยั่งยืน สมดุล และเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

บทนำ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้พระราชทานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และได้พระราชทานความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงว่า “เป็นปรัชญาชี้ถึงการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีความภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินงานทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี” ทรงให้ความสำคัญการพัฒนาที่สมดุล มีการพัฒนาเป็นลำดับขั้น เริ่มด้วยการสร้างพื้นฐานให้มีความเข้มแข็งในด้านความพออยู่พอกิน การพัฒนาสุขภาพอนามัย การปรับปรุงสิ่งแวดล้อม และการพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่จะสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าในระดับที่สูงขึ้นต่อไป นอกจากนี้ปรัชญายังให้หลักการพัฒนาที่เน้นองค์รวมโดยมุ่งความสุขของบุคคล ทั้งด้านวัตถุ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยไม่ปฏิเสธกระแสโลกาภิวัตน์ แต่ชี้ให้เห็นความรู้เท่าทันผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก โดยอาศัยความรอบรู้ รอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนผนวกด้วยการเสริมสร้างจิตสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต มีสติปัญญาและความพร้อมที่จะรับความผันผวนของการเปลี่ยนแปลง (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2542)

สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน (2550) ได้กล่าวเกี่ยวกับแผนชุมชนไว้ว่า แผนชุมชนคือ ผลของการบริหารจัดการให้ชุมชนเรียนรู้ จนสามารถกำหนดเป้าหมายด้วย

กระบวนการมีส่วนร่วมของคนทั้งระดับครอบครัวและชุมชนเพื่อให้คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในอนาคต โดยกำหนดเป็นกิจกรรม โครงการในลักษณะที่ชุมชนทำได้เองทันที ด้วยความสามารถและศักยภาพของชุมชน หรืออาศัยความสามารถร่วมกันของหน่วยงานสนับสนุนอื่น ๆ ในการดำเนินการร่วมกัน จึงอาจกล่าวได้ว่าแผนชุมชน (Community Plan) หมายถึง แผนที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อกำหนดแนวทางในการปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชนเป็นรูปแบบการดำเนินงานที่สามารถขับเคลื่อนกระบวนการในชุมชนให้เกิดการเรียนรู้ เกิดการสร้างคุณค่าใหม่ สะท้อนออกมาเป็นพลังของการเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนาจากคนในชุมชนที่ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบในการพัฒนา แก้ไขปัญหา เป็นการสนับสนุนให้ชุมชนจัดทำแผนพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม โดยนำปัญหามาวิเคราะห์ กำหนดกิจกรรม และดำเนินงานตามความสามารถของชุมชน โดยพึ่งพาทรัพยากรที่มีอยู่เป็นหลัก ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม จึงต้องมุ่งเสริมสร้างความสามารถในการจัดการปัญหาของชุมชนโดยชุมชน และเพื่อชุมชน ใช้ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นศักยภาพของชุมชน มาสร้างกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ของชุมชนร่วมกัน โดยการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนเพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหา ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง เป็นรากแก้วของการแก้ไขปัญหา เป็นโอกาสในการแสดงศักยภาพโดยกระบวนการทำงานภายใต้หลักการวิธีการพัฒนาชุมชน และเป็นการปลูกกระแสชุมชนให้มีความตื่นตัวที่จะพัฒนาตนเอง

การจัดทำแผนชุมชนมีองค์ประกอบ 5 ประการ คือ 1) การจัดทำแผนตามแนวของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) การมีส่วนร่วมของคนในหมู่บ้าน หน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน 3) กระบวนการเรียนรู้ระหว่างคนในหมู่บ้าน 4) การนำแผนชุมชนมาใช้ประโยชน์ได้จริง 5) โครงสร้างของแผนชุมชน มีองค์ประกอบของการจัดทำแผนครบสมบูรณ์ แผนชุมชนหมู่บ้านสันลมจอย เป็นแผนที่ได้จากการร่วมคิด ร่วมทำของคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาให้หมู่บ้านมีความเจริญก้าวหน้า ซึ่งการกำหนดแผน มาตรการ และกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา และพัฒนาหมู่บ้าน ยังขาดแรงจูงใจและขาดการสนับสนุนจากประชาชนในหมู่บ้าน เนื่องจากประชาชนในหมู่บ้าน ยังไม่มีกระบวนการรับรู้และเรียนรู้ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดแนวทาง นโยบาย การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา การร่วมปฏิบัติและการรับผิดชอบในผลกระทบที่เกิดขึ้นรวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้การดำเนินงานเกิดประโยชน์ต่อชุมชนตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดด้วยความสมัครใจร่วมกันของชุมชน

ดังนั้นการพัฒนาแผนชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง บ้านสันลมจอย ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการดำเนินการเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม ความร่วมมือ และการสนับสนุนจากพลังของประชาชนในชุมชน นำมาสู่การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาเพื่อจัดการปัญหาของชุมชน ได้ตรงกับสภาพปัญหาอย่างแท้จริง บนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเอง ความพอดี พอควร สมเหตุสมผล และสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นภายในชุมชน โดยพึ่งพาทรัพยากรที่

มีอยู่เป็นหลัก และสามารถดำรงชีวิต เป็นรากฐานที่มั่นคงของชุมชนและสังคม

นิยามศัพท์ในการวิจัย

แผนชุมชน (Community Plan) หมายถึง แผนที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อกำหนดแนวทางในการปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน

เศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) หมายถึง การพัฒนาแผนชุมชนโดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนโดยใช้ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างกิจกรรมในการสนับสนุนการพัฒนาแผนชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อแผนชุมชน บ้านสันลมจอย ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
- 2) เพื่อค้นหาแนวทางและสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยมุ่งศึกษาความคิดเห็นของประชาชนหมู่บ้านสันลมจอย ที่มีต่อแผนชุมชน และการค้นหาแนวทางและสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน โดยเน้นเนื้อหาการพัฒนาแผนชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านสันลมจอย ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และความสำเร็จของแผนชุมชนเป็นข้อสนับสนุนในการกำหนดทิศทางการพัฒนาแผนชุมชน ผู้นำชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถนำผลการศึกษาไปปรับใช้ในการพัฒนาแผนชุมชนในประเทศไทย

งานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1) แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยนั้น ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาที่สมดุล มีการพัฒนาเป็นลำดับขั้น เริ่มด้วยการสร้างพื้นฐาน คือ ความมีกินมีใช้ด้วยวิธีการที่ประหยัดระมัดระวังแต่ถูกต้องตามหลักวิชา เพราะผู้มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองย่อมสามารถสร้างความเจริญ ก้าวหน้าระดับที่สูงขึ้นต่อไปได้ ส่วนการ

ถือหลักที่จะส่งเสริมความเจริญให้ค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับด้วยความรอบคอบระมัดระวังและประหยัดนั้น เพื่อป้องกันการผิดพลาดล้มเหลว นอกจากปรัชญาจะมาจากการสะสมองค์ความรู้จากประสบการณ์ และการทดลองจริงมุ่งพัฒนาที่ปัจเจกชน ให้สามารถพึ่งตนเองได้ ปรัชญายังมีหลักทางสายกลาง มีการพัฒนาเป็นขั้นตอน ไม่สุดโต่ง ตามหลักมัชฌิมาปฏิปทาของพุทธศาสนา ที่เป็นที่ยอมรับของประชาชนโดยทั่วไป ปรัชญายังให้หลักการพัฒนาที่เน้นองค์รวมโดยมุ่งความสุขของบุคคลทั้งด้านวัตถุ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม จึงช่วยให้มีกรอบที่กว้างกว่าในอดีตที่มีมุมมองภาพโดยแยกส่วน ปรัชญาไม่ปฏิเสธกระแสโลกาวิวัตน์ แต่ชี้ว่าให้มีความรู้เท่าทัน ให้มีความสามารถที่จะรับความผันผวนของการเปลี่ยนแปลงได้ ความสนใจและยอมรับปรัชญาเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตและการพัฒนาที่ยังมีอยู่ แม้ว่าวิกฤติเศรษฐกิจจะผ่านไปร่วมทศวรรษแล้วเป็นความสัทธิฐานกับความรู้ โดยปรัชญาให้แนวทางการดำรงชีวิตที่ให้อยู่ในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างพลวัตทั้งภายในประเทศและภายใต้กระแสโลกาวิวัตน์ โดยใช้องค์ความรู้และประสบการณ์ของสังคมไทย มุ่งสู่ประชาชนส่วนใหญ่ โดยให้เห็นความสำคัญทั้งทางด้านวัตถุและจิตวิญญาณ ให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาแบบองค์รวม โดยมีแนวทางสายกลางตามหลักศาสนา (ณัฐพงษ์ ทองภักดี, 2550)

สำหรับความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง มีผู้กล่าวไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับทุกคนมีธรรมชาติพอเพียง มีความรักพอเพียง มีปัญญาพอเพียง เมื่อทุกอย่างพอเพียงก็เกิดความสมดุล เมื่อสมดุลก็เป็นปกติ สบาย ไม่เจ็บไข้ ไม่วิกฤต (ประเวศ วะสี, 2542) เศรษฐกิจแบบพอเพียงหมายถึงความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างประมาณตน อยู่แบบพอมีพอกิน ตามฐานะตามอัตภาพ และได้กล่าวถึงนัยสำคัญของแนวคิดระบบเศรษฐกิจพอเพียง มีองค์ประกอบหลัก 3 ประการคือ 1) เป็นระบบเศรษฐกิจที่ยึดหลักการ “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” โดยมุ่งเน้นการผลิตพืชผลให้พอเพียงกับความต้องการบริโภคในครัวเรือนเป็นอันดับแรก เมื่อเหลือพอจากการบริโภคแล้วจึงคำนึงถึงการผลิตเพื่อการค้า และหลักสำคัญยิ่งคือ การลดค่าใช้จ่ายโดยการสร้างสิ่งอุปโภคบริโภคในที่ดินของตนเอง 2) เศรษฐกิจพอเพียงให้ความสำคัญ กับการรวมกลุ่มของชาวบ้าน ทั้งนี้กลุ่มหรือองค์กรชาวบ้านจะทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจต่าง ๆ ให้หลากหลาย ครอบคลุมทั้งการเกษตรแบบผสมผสาน หัตถกรรม การแปรรูปอาหาร การทำการค้าธุรกิจค้าขาย การท่องเที่ยวระดับชุมชน เมื่อชาวบ้านได้รับการพัฒนาให้เข้มแข็งและมีเครือข่ายที่กว้างขวางมากขึ้นแล้ว เกษตรกรทั้งหมดในชุมชนก็ได้รับการดูแลให้มีรายได้เพิ่มขึ้น 3) เศรษฐกิจพอเพียงตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเมตตา ความเอื้ออาทรและความสามัคคีของชุมชน ในการร่วมแรงร่วมใจเพื่อประกอบอาชีพต่าง ๆ ให้บรรลุสำเร็จ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจึงไม่ได้หมายถึงรายได้แต่เพียงมิติเดียวหากยังรวมถึงประโยชน์ในมิติอื่น ๆ ด้วย ได้แก่การสร้างความมั่นคงให้กับสถาบันครอบครัว สถาบันชุมชน ความสามารถในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของไทยให้คงอยู่ (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2542) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 หลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2) แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาแผนชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

แผนชุมชน ไม่ใช่โครงการที่ทำขึ้นมาเพื่อขอบประมาณ โดยการประเมินปัญหาและความต้องการของชุมชน แผนชุมชนเป็นแผนชีวิต แผนยุทธศาสตร์ที่กำหนดเป้าหมายของชุมชน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เรียนรู้ไปด้วยทำไปด้วย จึงเป็นกระบวนการที่ใช้เวลานานไม่น้อยกว่าครึ่งปี จากนั้นก็เรียนต่อไป คือการนำแผนไปสู่การปฏิบัติทำให้เกิดผลต่อชีวิตของชุมชน ทำให้ชุมชนพัฒนาไปสู่การพึ่งตนเอง อันเป็นเป้าหมายของกระบวนการเรียนรู้ หรือการทำแผนแม่บทชุมชน (เสรี พงศ์พิศ, 2549) ส่วนการนำแผนชุมชนไปเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ การพัฒนาหรือการแก้ไขปัญหาของชุมชน จำเป็นต้องปรับปรุง/พัฒนา/ยกระดับ แผนชุมชนตลอดเวลา ให้เป็นแผนชุมชนที่มีคุณภาพ หมายถึง แผนชุมชนที่เกิดจาก กระบวนการ แผนชุมชน และได้รับการตรวจสอบ และยอมรับว่าเป็นแผนชุมชนที่มีความพร้อมที่จะดำเนินการได้ (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, 2549) โดยกรมการพัฒนาชุมชนได้ให้คำจำกัดความของแผนชุมชน ในคู่มือการจัดเก็บข้อมูล กชช.2 ค ไว้ว่า “แผนชุมชน” หมายถึง การกำหนดอนาคตและกิจกรรมพัฒนาของชุมชนโดยเกิดขึ้นจากคนในชุมชนที่มีการรวมตัวกันจัดทำแผนขึ้นมา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเอง ให้เป็นไปตามที่ต้องการ และสามารถแก้ปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ร่วมกัน โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมกำหนดแนวทาง และทำกิจกรรมการพัฒนาร่วมกัน โดยยึดหลักการพึ่งตนเอง ลดการพึ่งพิงภายนอก ด้วยการคำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นหลัก จึงกล่าวได้ว่า “แผนชุมชน เป็นของชุมชน ดำเนินการโดยชุมชนและเพื่อประโยชน์ของชุมชน” โครงการบูรณาการแผนชุมชน เพื่อความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันของหลายหน่วยงาน อาทิ สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติกรมการพัฒนาชุมชน การส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ซึ่งสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ได้ให้ความหมายของแผนชุมชน และการบูรณาการแผนชุมชนไว้ว่า “แผนชุมชน” หมายถึง กิจกรรมพัฒนาที่เกิดขึ้นจากคนในชุมชนที่มีการรวมตัวกันเพื่อจัดทำแผนขึ้นมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นของ

ตนเอง ให้เป็นไปตามความต้องการและสามารถแก้ไขปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ร่วมกันได้โดยคนในชุมชนได้มาร่วมกันคิด ร่วมกำหนดแนวทาง และกิจกรรมการพัฒนาของชุมชน โดยยึดหลักการพึ่งตนเอง ลดการพึ่งพิงภายนอก ด้วยการคำนึงถึงศักยภาพทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นหลัก “การบูรณาการแผนชุมชน” หมายถึง วิธีการร่วมมือกันทำงานของหน่วยงานสนับสนุนการพัฒนาภายนอกชุมชนทุกภาคส่วน โดยยึดหลักการใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งชุมชนเป็นศูนย์กลาง ชาวบ้านเป็นเจ้าของเรื่อง โดยใช้กระบวนการจัดทำแผนชุมชนเป็นเครื่องมือดำเนินกิจกรรมพัฒนาให้เป็นไปตามความต้องการของชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Study) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) โดยมุ่งศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อแผนชุมชน การหาแนวทางและการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน เพื่อพัฒนาแผนชุมชนให้เป็นแผนชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยแบ่งเครื่องมือในการวิจัยได้ดังนี้

1) แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายครัวเรือน ซึ่งใช้แบบสอบถามปลายปิด แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อแผนชุมชน และตอนที่ 3 ความคิดเห็นที่มีต่อโครงการและกิจกรรม (บนพื้นฐานของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง) โดยแบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า กำหนดการให้คะแนนคำตอบของแบบสอบถามโดยมาตรวัด 5 ระดับ โดยระดับ 1 หมายถึง ระดับความคิดเห็นด้วยน้อยที่สุดจนถึงระดับ 5 หมายถึงระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด เป็นลำดับไป และใช้เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย 5 ระดับ โดยค่าเฉลี่ย 0.00–1.50 หมายถึงมีระดับความคิดเห็นด้วยน้อยที่สุด และค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายถึงระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด (เอกวิทย์แก้วประดิษฐ์, 2547)

2) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) โดยการจัดเวทีเพื่อสนทนา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่กว้าง ลึก และถูกต้องจากตัวแทนผู้นำกลุ่มคนในหมู่บ้าน พร้อมทั้งการสังเกต จดบันทึก เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมจัดหมวดหมู่ แยกประเภท ตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของข้อมูล เพื่อวิเคราะห์และสรุปประเด็นสำคัญ เพื่อนำข้อมูลไปปรับใช้ในการพัฒนาแผนชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2554 – 30 เมษายน 2555

ประชากรและพื้นที่เก็บตัวอย่าง

ประชากรในหมู่บ้านสันตมจอย หมู่ 13 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 534 ครัวเรือน (เทศบาลตำบลสุเทพ, 2554)

กลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่างวิธีเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology) โดยใช้วิธีในการคำนวณเพื่อหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง (sample size) ใช้สูตรการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของยามาเน่ (Yamane, 1967) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 229 ครัวเรือน ส่วนวิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) ใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น โดยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงได้แก่ ประชาชนซึ่งเป็นแกนนำชุมชนซึ่งสนใจและต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแผนชุมชนของหมู่บ้านสันลมจอย

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์แบ่งเป็นสองส่วนคือ การวิเคราะห์เชิงปริมาณ และการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนการวิเคราะห์เชิงคุณภาพโดยการสนทนากลุ่มย่อยจะใช้การสนทนาแบบไม่มีโครงสร้าง แบบขยายความออกไป (Divergent Interviewing) เพื่อให้ข้อมูลที่กว้าง ลึก และครบถ้วนถูกต้องจากกลุ่มคนซึ่งเป็นแกนนำของประชาชนในหมู่บ้าน เพื่อให้ครอบคลุมตามความมุ่งหมายของการวิจัย โดยได้ประยุกต์จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยและสรุปผล

ผลการศึกษาเรื่องการพัฒนาแผนชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง บ้านสันลมจอย ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ในด้านปัจจัยส่วนบุคคลผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 57.6) มีอายุระหว่าง 31-40 ปี (ร้อยละ 27.5) สมรสแล้ว (ร้อยละ 78.6) มีระดับการศึกษาไม่เกินมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 48.9) อาชีพรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 30.1) สถานภาพในครอบครัวเป็นหัวหน้าครอบครัว (ร้อยละ 34.1) เป็นคนดั้งเดิมในท้องถิ่น (ร้อยละ 59) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ทราบว่าภายในหมู่บ้านสันลมจอยมีการจัดทำแผน และแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้าน (ร้อยละ 68.6) และมองเห็นความจำเป็นที่จะต้องมีการมีแผนชุมชนในการใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้าน (ร้อยละ 99.1) ส่วนความคิดเห็นที่มีต่อแผนชุมชน ซึ่งได้แบ่งยุทธศาสตร์ในการพัฒนาออกเป็น 6 ด้าน ผลการศึกษพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นว่าได้มีการปฏิบัติตามแผน ด้านที่ 1) ด้านการอนุรักษ์ถ่ายทอดและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$) ด้านที่ 2) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$) ด้านที่ 3) ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุขในหมู่บ้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.15$) ด้านที่ 4) ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.12$) ด้านที่ 5) ด้านการพัฒนาหมู่บ้านอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.10$) และด้านที่ 6) ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.72$) ตามลำดับ สำหรับความคิดเห็นที่มีต่อการจัดโครงการและกิจกรรมตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในการจัดโครงการ/กิจกรรมส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น โครงการ/กิจกรรม ที่ยึดหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล (ทางสายกลาง) โครงการ/กิจกรรมที่เน้นการสร้างคุณธรรม

ความซื่อสัตย์สุจริต โครงการ/กิจกรรมที่เน้นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเองครอบครัวชุมชน และโครงการ/กิจกรรมที่เป็นการนำความรู้และหลักวิชาการมาเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน อยู่ในระดับปานกลางทั้งสิ้น โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.43, 3.41, 3.35, 3.30 และ 3.15 ตามลำดับ

ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสังเกต สอดถามความคิดเห็น สทนากลุ่ม เพื่อหาข้อเสนอแนะและจุดบันทึก สามารถนำมากำหนดแนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน โดยดำเนินการส่งเสริมให้ชุมชนมีกิจกรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนดังต่อไปนี้ 1) กิจกรรมส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ประเพณีทำบุญเลี้ยงผีป่าน้ำ ผีเสื้อบ้าน ประเพณีพ่อน้ำพื้นบ้าน ศิลปะมวยไทย และการละเล่นดนตรีพื้นบ้าน กิจกรรมสวนสุขภาพธรรมชาติในหมู่บ้าน กิจกรรมผู้สูงอายุ กิจกรรมดังกล่าวเพื่อที่จะให้เกิดความร่วมมือและส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยนำความรู้และวิชาการเชื่อมโยงสัมพันธ์กับทุกกลุ่มในชุมชนและเกิดความรักสามัคคีในชุมชน 2) ส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสร้างความพอประมาณและความมีเหตุผล โดยจัดให้มีกิจกรรม ได้แก่ การจัดกลุ่มออมทรัพย์หมู่บ้าน กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ 3) กิจกรรมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเอง ครอบครัวและชุมชน โดยจัดทำกิจกรรมโครงการกองทุนหมู่บ้าน โครงการบริหารจัดการน้ำประปาภูเขาและฉาปนกิจสงเคราะห์ และ 4) การสร้างคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต โดยจัดกิจกรรมทางศาสนาและครอบครัวเข้มแข็งด้านยาเสพติด จากข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสอบถามผู้อาศัยในชุมชนทั้งหมดนี้เป็นกิจกรรมที่สามารถเพิ่มศักยภาพชุมชนและการดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

วิจารณ์ บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิเคราะห์การพัฒนาแผนชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง การศึกษาไม่เกินระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีอาชีพรับจ้างทั่วไป โดยประชาชนในหมู่บ้านรับรู้ว่าทางกลุ่มผู้นำชุมชนได้มีการจัดทำแผนในการพัฒนาหมู่บ้านสันตมจอย และเล็งเห็นถึงความสำคัญของการที่หมู่บ้านต้องมีการจัดทำแผนชุมชนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้าน สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับแผนชุมชนตามยุทธศาสตร์ในการพัฒนาหมู่บ้านซึ่งแบ่งยุทธศาสตร์ออกเป็น 6 ด้านพบว่า ผู้นำชุมชนได้นำยุทธศาสตร์ในการพัฒนา แต่ละด้านมาปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีระดับปฏิบัติมากที่สุดคือ ด้านการอนุรักษ์ถ่ายทอดและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งผู้นำชุมชนยังไม่ได้ปฏิบัติตามแผนอย่างจริงจัง ขาดการประสานเชื่อมโยงและการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งแผนชุมชนก็เป็นเพียงเครื่องมือในการพัฒนาหมู่บ้าน และกิจกรรมก็ไม่ใช่ตัวที่สามารถแก้ไขปัญหาคือทั้งหมดของชุมชน ทั้งนี้สอดคล้องกับ เสรี พงศ์พิศ (2549) ที่ได้กล่าวถึงแผนแม่บทชุมชนว่า แผนชุมชนไม่ใช่แผนของผู้นำ การนำแผนชุมชนไปเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการในการพัฒนาหรือการแก้ไขปัญหาของชุมชน จึงต้องปรับปรุง/พัฒนา/ยกระดับ แผนชุมชนตลอดเวลาให้เป็นแผนชุมชนที่มีคุณภาพ โดยแผนชุมชนที่เกิดจากกระบวนการ และได้รับการตรวจสอบและยอมรับว่าเป็นแผนชุมชนที่มีความพร้อมที่จะดำเนินการได้ และกรมการพัฒนาชุมชน (2550) ได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาคุณภาพแผนชุมชนไว้ว่า ชุมชนต้องสร้างพลังการทำงานเป็นระบบการ

บริหารจัดการของชุมชนเอง เพื่อแก้ปัญหาและการพัฒนา ในการสร้างความร่วมมือกัน ให้เกิดการเรียนรู้ สร้างความเข้าใจ ในเรื่องของแนวคิดและหลักการเพื่อการดำเนินกิจกรรมหรืองานของชุมชน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งผู้นำชุมชนในฐานะ “นักพัฒนา” ต้องทำหน้าที่เป็นผู้เอื้ออำนวย ให้เกิด “พลังชุมชน” ให้ประชาชนใช้พลังชุมชนในการบริหารจัดการงานพัฒนาชุมชน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดความคิด เกิดปัญญา รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ โดยต้องยึดหลักการสำคัญคือ อาศัยประชาชน ยกให้ประชาชนเป็นหลัก เริ่มต้นที่ประชาชนด้วยวิธีการ ส่งเสริม สนับสนุน เร่งเร้า จูงใจให้เกิดการเรียนรู้และมีส่วนร่วม

ในด้านของแนวทางและการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ประชาชนในหมู่บ้าน สันถมจอยมีความเห็นร่วมกันว่า ควรจัดกิจกรรมสนับสนุนการพัฒนาแผนชุมชน 4 ข้อ ดังนี้คือ 1) กิจกรรมส่งเสริม ศิลปวัฒนธรรม จารีต ประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) กิจกรรมที่จัดขึ้น โดยยึดหลักความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล 3) กิจกรรมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเอง ครอบครัว และชุมชน และ 4) กิจกรรมสร้างคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต ทั้งนี้กิจกรรมต่าง ๆ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับ (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2542) โดยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ควรจะสร้างกิจกรรมที่สามารถทำโดยอาศัยศักยภาพของคนในชุมชน มีการดำเนินชีวิตอย่างทางสายกลาง อย่างมีเหตุมีผล อาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น และหลักวิชาการมาเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านมีความรู้สึกรักและหวงแหนประเพณีท้องถิ่น ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร ไม่เบียดเบียนผู้อื่นหรือสังคม

ข้อเสนอแนะ

แนวการพัฒนาแผนชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถแบ่งได้ 3 ข้อคือ 1) การกำหนดรูปแบบการพัฒนาศักยภาพชุมชนอย่างยั่งยืนตามทิศทางของแผนชุมชนที่ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหมู่บ้าน ดังตารางที่ 1 โดยมีกระบวนการดังนี้ 1.1) กำหนดวิสัยทัศน์ของชุมชน 1.2) พันธกิจของชุมชน 1.3) การประเมินศักยภาพชุมชน และ 1.4) ยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาชุมชน 2) ผู้นำชุมชนควรมีความมุ่งมั่นและสนับสนุนชุมชนอย่างแท้จริง โดยสร้างความรักความสามัคคีของคนในชุมชน ความเชื่อมั่นศรัทธาที่คนในชุมชนมีต่อผู้นำและกลุ่มผู้นำ โดยชาวชุมชนจะร่วมกันบริหารจัดการ พัฒนาชุมชน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดเป็นพลังความคิด บนพื้นฐานของวัฒนธรรม ประเพณีวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 3) จัดกิจกรรมสร้างเสริมให้เกิดการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยอาศัยความร่วมมือของชาวชุมชน ซึ่งให้หลักตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ยึดหลักความพอดีพอประมาณ มีเหตุมีผล สร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับชุมชน แฝงด้วยความรู้ คุณธรรม และการรู้จักสามัคคี โดยใช้ทรัพยากรหรือทุนทางสังคมที่มีอยู่เดิมในชุมชน และทุนทางสังคมใหม่ช่วยผลักดันให้แผนชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแผนชุมชนที่สร้างความยั่งยืน สมดุล และเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 1 แนวทางการพัฒนาคุณภาพชุมชนอย่างยั่งยืนตามทิศทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของแผนชุมชนที่ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหมู่บ้านต้นแบบ

วิสัยทัศน์	“บ้านต้นมจอย หมู่ 13 จะเป็นหมู่บ้านแห่งการเรียนรู้และพัฒนา ที่มีความเจริญก้าวหน้าด้านการเจริญทางเทคโนโลยี จะคงความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณีของหมู่บ้าน ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในหมู่บ้าน ภายใต้หลักที่ 4 มีความรัก ความสามัคคี ความโปร่งใส ร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาหมู่บ้าน และใช้ชีวิตอย่างพอเพียง”			
พันธกิจ	โครงการ/กิจกรรม ที่ตอบสนองตามประเด็นยุทธศาสตร์ โดยใช้นวัตกรรมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง			
ศักยภาพหมู่บ้าน	ทฤษฎีใหม่		เหมาะสม / คุ้มค่า	
	ความพอประมาณ / ความมีเหตุผล		ความรู้รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง	
ประเด็นยุทธศาสตร์ เพื่อการพัฒนาหมู่บ้าน	1. โครงการปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค		1. โครงการพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพ อนามัยในหมู่บ้าน	
	2. โครงการถนนสีเขียว		2. โครงการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย	
	3. โครงการพัฒนา Web site หมู่บ้าน		3. โครงการรณรงค์ ให้ความรู้ ส่งเสริมการอนุรักษ์พัฒนาสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้าน	
	4. โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นสินค้าเอกลักษณ์ประจำหมู่บ้าน		4. โครงการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ สร้างอาชีพ เสริมรายได้	
	5. โครงการจัดตั้งร้านค้าชุมชน		5. โครงการธรรมชาติกร	
	6. โครงการร้านอาหารปลอดภัย		6. โครงการนำเยาวชนเข้าวัด	
	7. โครงการสร้างการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เพื่อร่วมพัฒนาหมู่บ้าน		7. โครงการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น	
	8. โครงการกำหนดนโยบาย ผู้รับผิดชอบ เพื่อดูแลการใช้ประโยชน์ที่ดิน และสภาพแวดล้อม		คุณธรรม ข้อสุดท้ายจิต ชัยนอดทน แบ่งปัน	
	การมีภูมิคุ้มกันที่ดี			
	1. โครงการกลุ่มออมทรัพย์ 2. โครงการสวัสดิการหมู่บ้าน		1. โครงการเสริมสร้างความรัก ความสามัคคีผู้นำชุมชน	
	3. โครงการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		2. กิจกรรมสานสัมพันธ์ สร้างความสามัคคีภายในหมู่บ้าน	
	4. โครงการบริหารจัดการขยะ และจัดตั้งธนาคารขยะ		3. กิจกรรมกลุ่มอาสา	
	5. โครงการถ่ายทอดวิถีชีวิต วัฒนธรรมสู่ลูกหลาน		4. โครงการจัดสรรทุนการศึกษาแก่นักเรียนด้อยโอกาสในหมู่บ้าน	
	6. โครงการสร้างศูนย์เรียนรู้แก่เยาวชน และชาวบ้าน		5. โครงการจัดกิจกรรมตามวันสำคัญประจำปี	
	7. โครงการส่งเสริมการศึกษาในท้องถิ่น		6. โครงการด้านการสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	
	8. โครงการจัดการระบบประปาภูเขา			

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). **แนวทางการบูรณาการการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน**. สำนักงาน.
- คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2548). **ประมวลคำในพระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ตั้งแต่พุทธศักราช 2493-2546 ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ.
- คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2547). **การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ.
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และกอบศักดิ์ ภูตระกูล. (2545). **การพัฒนาอย่างยั่งยืน ภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** [ออนไลน์]. ได้จาก: www.sufficiencyeconomy.org/mfiles/1072239162/5%20chapter2.pdf
- ฉันทวณิช ทองภักดี. (2550). **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: ความเป็นมาและความหมาย**. เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ฉวีวิภา วาบา. (2553). **การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการจัดทำแผนชุมชน: กรณีศึกษาตำบลละมั่ง อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี**. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารทั่วไป).
- นรินทร์ จงวุฒิเวศย์. (2549). **การนำแผนชุมชนไปใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการในการพัฒนา**. [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://cddweb.cdd.go.th/prcdd/imagetoweb/panchumchon3.doc>
- ประเวศ วะสี. (2542). **เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิมพ์ดี
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2542). **การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ**. นิตยสารเทศาภิบาลฯ.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2549). **หลักธรรมตามรอยยุคลบาท**. กรุงเทพฯ : สุทธาการพิมพ์.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2552). **สรุปการบรรยายพิเศษ เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง”** [ออนไลน์]. ได้จาก: www.nesac.go.th/nesac/th/home
- สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน. (2550). **แนวทางการพัฒนาคุณภาพแผนชุมชน**. กรุงเทพฯ.
- โสภณ สุภาพงษ์. (2541). **แนวคิดและหลักการเศรษฐกิจพื้นฐาน (ชุมชน)**. นิตยสารเทศาภิบาลฯ.
- เสรี พงศ์พิศ. (2549). **แผนชีวิตเศรษฐกิจชุมชน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เจริญวิทย์การพิมพ์.
- อลิน ทรัพย์พัฒน์. (2547). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทไทยในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. นครปฐม: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เอกวิทย์ แก้วประดิษฐ์. (2547). **การเกณฑ์วัดความพึงพอใจ. อ้างอิงเอกสารวิทย์ แก้วประดิษฐ์. เทคโนโลยีการศึกษา: หลักการและแนวคิดสู่การปฏิบัติ**, หน้า 85, กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- Cohen, J.M. and Uphoff, N.T. (1981). **Rural Development Participation : Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation**. Rural Development Committee Center for International Studies, Cornell University.
- Oakley, P. (1984). **Approaches To Participation In Rural Development**. Geneva : International Office.
- Yamane, Taro. (1967). **Statistics: An introductory analysis**. New York: Harper and Row.